Ulkoministeriö Neuvostoraportti EU/6/2025-UM-27

Koskela Jussi 13.2.2025

Eduskunnalle tiedottaminen / Kauppa- ja kilpailukyvystä vastaavien ministerien epävirallinen yhteiskokous 3.-4.2.2025

Ministerit keskustelivat epävirallisessa yhteiskokouksessa kauppa- ja teollisuuspolitiikkojen yhdensuuntaisuudesta EU:n globaalin kilpailukyvyn vahvistamiseksi. Teollisuuspolitiikasta vastaava komission vpj. Séjourné korosti kilpailukykyongelmaan vastaamisen kiireellisyyttä. Hankala tilanne johtuu mm. energian korkeasta hinnasta, Kiinan ja muiden kolmansien maiden ylikapasiteetista ja Yhdysvaltojen uuden hallinnon toiminnasta. Séjourné peräänkuulutti tukea keskeisille teollisuuden sektoreille sekä vahvoja kauppa- ja teollisuuspolitiikkoja, joiden avulla voidaan suojella EU:n teollista pohjaa.

Kaupasta ja taloudellisesta turvallisuudesta vastaava komissaari Šefčovič piti EU:n kauppa- ja teollisuuspolitiikkojen koordinaatiota niin ikään tärkeänä, mutta painotti kunnianhimoista kauppa-agendaa ja kauppasuhteiden monipuolistamista keskeisinä kilpailukykyä lisäävinä toimina. Myös Šefčovič tunnisti tarpeen defensiivisille toimille EU-yritysten tasaveroisten kilpailuedellytysten luomiseksi; tätä käsitellään taloudellisen turvallisuuden doktriinin yhteydessä lisää.

Keskustelussa tuettiin koordinaatiota ja painotettiin eri näkökulmia EU:n kilpailukyvyn vahvistamiseksi. Kaikki jäsenmaat tunnistivat tarpeen EU:n yhtenäisyydelle.

Työlounaalla ministerit keskustelivat siitä, miten kauppasopimukset auttavat integroimaan ehdokasmaat EU:n arvoketjuihin.

Ministerit keskustelivat lisäksi transatlanttisen kumppanuuden tulevaisuudesta rajoitetussa kokoonpanossa.

1. Kauppa- ja teollisuuspolitiikkojen yhdensuuntaisuus EU:n globaalin kilpailukyvyn vahvistamiseksi

Pj. viittasi viime vuosien geopoliittisiin ja geotalouden muutoksiin ja totesi esimerkiksi EU:n kemianteollisuuden ja autoteollisuuden kamppailevan ennen näkemättömän hankalassa tilanteessa korkeiden energiakustannusten, liiallisen sääntelyn ja eräiden maiden kansainvälisiä kauppasääntöjä murentavien teollisuuspolitiikkojen vuoksi. Tarvitaan kaikkien jäsenmaiden solidaarisuutta, jotta tähän yhteistä turvallisuutta uhkaavaan tilanteeseen pystytään vastaamaan. Kaikkea ei ole menetetty, sillä EU:ssa on vahva pohja osaamiselle ja teollisuudelle sekä modernia teknologiaa; EU pystyy vaikuttamaan myös globaaliin sääntely-ympäristöön. EU:n vahvuuksiin lukeutuvat lisäksi yhteismarkkina ja oikeusvaltioperiaatteisiin nojaava ennustettava toimintaympäristö. EU27:n yhtenäisyys on EU:n vahvuuden perusta.

Draghin raportissa nostettiin esille kaupan suuri merkitys EU:n kilpailukyvyn lisäämisessä. Teollisuuspolitiikan ja kauppapolitiikan linkkejä tulisi siksi vahvistaa entisestään – myös taloudellisen turvallisuuden vuoksi. Draghin raportin suositukset näkyvät komission vastikään julkaisemassa kilpailukykykompassissa.

Pj. viittasi ohjaaviin kysymyksiin ja tarpeeseen pohtia, onko nykyinen teollisuuspolitiikka riittävää vahvistamaan EU:n globaalia kilpailukykyä. Joillekin sektoreille tulee laatia dedikoituja toimintasuunnitelmia – erityisesti niille, jotka ovat eniten kolmansien maiden epäreilujen kauppakäytäntöjen kohteena. Tässä tulee myös huomioida muut politiikat, kuten EU:n hiilirajamekanismi (CBAM). Kuten huhtikuun Eurooppa-neuvosto totesi, ratkaisu edellyttää eri politiikkalohkot kokoavaa lähestymistapaa. Tämän kokousformaatin tarkoitus on ehkäistä siiloutumista ja toivottavasti se on malli jatkotyölle.

Teollisuuspolitiikasta vastaava komission vpj. Séjourné piti tärkeänä keskustella teollisuuspolitiikasta ja kauppapolitiikasta yhdessä ja korosti EU:n yhtenäisyyttä. Toimenpiteiden kiireellisyys johtuu kahdesta asiasta:

1. yhä suurempi määrä EU-yrityksiä on ongelmissa energian korkean hinnan sekä Kiinan ja muiden kolmansien maiden ylikapasiteetin vuoksi;
2. Yhdysvaltojen uuden hallinnon toiminta, joka vaikuttaa myös EU:hun.

Tämän vuoksi teollisuuspolitiikan ja kauppapolitiikan tulee edetä yhtä jalkaa enemmän kuin koskaan ennen; tarvitaan vahvaa kauppapolitiikkaa, jossa huomioidaan EU:n kohtaamat strategiset ja globaalit haasteet.

Kilpailukykykompassi on EU:n uusi tiekartta, jonka avulla yksinkertaistetaan sääntelyä yritysten toiveiden mukaisesti ja edistetään investointeja huomioiden myös julkisen talouden rooli investointien vivuttamisessa sekä kansallisten budjettien ja EU-budjetin yhteensovittaminen uudella tavalla. Tarvitaan uusi kilpailukykyä ja jäsenvaltioiden budjetteja koskeva yhteensovittamisväline – tämä keskustelu on tulossa. Koordinaatio on välttämätöntä.

Samoin tulee edetä toimituslähteiden monipuolistamisessa ml. varmistaa pääsy kriittisiin raaka-aineisiin, joiden osalta tavoitellaan hintavakautta. Tämä ei tarkoita protektionismia, vaan tavoite on suojella EU:n teollista pohjaa.

Puhtaan teollisuuden sopimuksella (Clean Industrial Deal) tavoitellaan vähähiilisyyttä samalla säilyttäen EU:n kilpailukyky. Komissio näkee energiaa ja raaka-aineita koskevat toimet keskeisinä ja aikoo myös edetä myös tietyille teollisuuden sektoreille spesifisti suunnattujen toimenpideohjelmien suhteen kemian-, teräs- ja autoteollisuudessa. Lisäksi tarvitaan toimenpiteitä, joilla helpotetaan investointeja murrosteknologioihin, kuten bioteknologia, cleantech ja tekoäly. ”EU:n DNA:han” kuuluu, että voimme suojella perusteollisuutta ja edistää tulevaisuuden teollisuudenaloja.

Kaupasta ja taloudellisesta turvallisuudesta vastaava komissaari Šefčovič näki samoin tarpeen tehdä läheistä yhteistyötä EU:n kilpailukyvyn vahvistamiseksi. Kauppapolitiikka on tässä keskeinen keino, kuten Draghin raportissa ja kilpailukykykompassissa todetaan.

Olennaista on ensinnäkin varmistaa pääsy arvoketjujen kannalta välttämättömiin tuotantotekijöihin. EU:n tuonnista kaksi kolmasosaa on osia, komponentteja ja raaka-aineita. Kauppa avaa EU-yrityksille myös pääsyn globaaleille markkinoille. Tämä on tärkeää, sillä 90% talouskasvusta on lähivuosina EU:n ulkopuolella. Yli 30 miljoonaa EU-työpaikkaa riippuu viennistä kolmansiin maihin. Vientiyrityksistä suurin osa on pk-yrityksiä.

Kaupan avulla vahvistetaan kumppanuuksia ja EU:n kansainvälistä asemaa. EU:n kaupasta laaja kauppasopimusverkosto kattaa lähes puolet, joka vastaa kahta triljoonaa euroa (2022).

EU:n tulee lisäksi varmistaa, että EU-yrityksillä on tasaveroiset kilpailuedellytykset (LPF) sisämarkkinoilla ja globaalisti; tarvitaan vapaata ja reilua kauppaa. Kaupansuojatoimilla, joita EU on asettanut

suuressa määrässä tapauksia, on torjuttu polkumyyntiä ja valtiontukia ja samalla suojeltu satoja tuhansia EU-työpaikkoja. Tämä koskee myös terässektoria, jossa tarvitaan lisää toimia.

EU-yritysten kohtelua markkinoilla edistetään kauppasopimusten avulla ja tästä hyviä esimerkkejä ovat Mercosur- ja Meksiko-neuvottelujen päättäminen sekä EU-Sveitsi-sopimus. Kauppaneuvottelut Malesian kanssa on vastikään käynnistetty uudelleen ja neuvottelut jatkuvat Intian, Indonesian, Thaimaan ja Filippiinien kanssa. Kaikki Persianlahden maat ovat kiinnostuneita neuvottelemaan EU:n kanssa.

FTA-sopimusten lisäksi tarvitaan uudenlaisia yhteistyömuotoja. EU:n tulee olla valmis sopeuttamaan tarjoustaan kumppanien intressien mukaisesti. Tästä esimerkkejä ovat sopimukset kestävien investointien helpottamisesta ja digitaalisesta kaupasta vastaavasti Angolan ja Singaporen kanssa, sekä uudet puhdasta kauppaa ja investointeja koskevat kumppanuudet (CTIP).

EU:n tulee tukea WTO-järjestelmää, jonka sääntöjä sovelletaan puoleen EU:n kaupasta. Samalla on käsiteltävä mm. ylikapasiteetista aiheutuvaa vahinkoa. EU:ssa on tarkasteltava myös sisäisten politiikkojen ulkoisia vaikutuksia eli koherenssia.

Šefčovič totesi EU:n tasoittaneen pelikenttää autosektorilla asettamalla tasoitustulleja. Terässektorilla komissio tulee varmistamaan nykyisten suojatoimien jatkon ja tehokkuuden ja samanaikaisesti etsii pitkän aikavälin ratkaisua ylikapasiteettiin huomioiden tasapainon EU:n valmistavan ja käyttävän teollisuuden sekä kuluttajien intressien välillä. Tämä työ sisältyy komission valmistelemaan taloudellisen turvallisuuden doktriiniin, joka tarkoittaa kokonaisvaltaista lähestymistapaa EU:n käytössä oleviin defensiivisiin välineisiin.

Jäsenmaat korostivat yleisesti tarvetta koordinoida teollisuuspolitiikkaa ja kauppapolitiikkaa ja pitivät yhteiskokouksen formaattia hyödyllisenä holistisen näkökulman ylläpitämiseksi. Useat jäsenmaat pitivät sektoraalista lähestymistapaa hyvänä. Monessa puheenvuorossa noteerattiin komission esittämä kilpailukykykompassi ja peräänkuulutettiin erityisesti edullista energiaa, yritysten sääntelytaakan vähentämistä lainsäädännön yksinkertaistamisen myötä, yksityisten investointien vauhdittamista, räätälöityjä tukipaketteja energiaintensiivisille ja muille erityishuomiota vaativille sektoreille (kemian-, teräs-, ja autoteollisuus) sekä pääsyä raaka-aineisiin. Myös innovaatioiden edistämistä pidettiin olennaisena. Kysyttiin rahoituksesta ja muistutettiin tarpeesta pysyä vähähiilisyystavoitteissa, jotta teollisuudelle taataan ennustettavat pitkän aikavälin tavoitteet, mutta toisaalta myös tasapainosta näiden ja kilpailukykytavoitteiden välillä. Peräänkuulutettiin tasaveroisia kilpailuedellytyksiä sisämarkkinoillekin; valtiontuki- ja kilpailupolitiikassa on huomioitava myös pk-yritykset ja pienet jäsenmaat. Toivottiin, että kilpailukykykompassi olisi kunnianhimoisempi viitaten puuttuviin rahoitusmekanismeihin, joita tarvitaan Yhdysvaltojen ja Kiinan valtiontukiin vastaamiseksi. Yksi jäsenmaa piti tarpeellisena soveltaa Made in Europe –lähestymistapaa julkisissa hankinnoissa. Lisäksi huomautettiin, että EU:n budjetin kautta tulee vähentää yksityisen rahoituksen riskejä, ja toivottiin rahoitusmekanismien koordinaatiota.

Jäsenmaat pitivät välttämättömänä, että EU pystyy reagoimaan kolmansien maiden epäreiluihin kauppakäytäntöihin defensiivisten välineiden avulla, jotta EU-yrityksille turvataan tasaveroiset kilpailuedellytykset. Yksi jäsenmaa puhui voimakkaasti kaikkien kaupansuojavälineiden mobilisoimisesta protektionismin torjumiseksi. EU tarvitsee defensiivisiä välineitä koskevan doktriinin ja mahdollisesti lisäksi uuden välineen, jolla voidaan vastata ylikapasiteettiin. Esille nostettiin kansainvälisen hankintavälineen (IPI) ja pakottamisen vastaisen välineen (ACI) käyttö tarpeen mukaan. Myös teräksen suojatoimia tuettiin. Toisaalta muistutettiin, että EU:n toimien tulee kuitenkin olla WTO-sääntöjen mukaisia; EU:n kaupansuojakeinojen käyttö ei saa politisoitua.

Keskustelussa korostettiin myös koherenssia EU:n sisäisen sääntelyn ja ulkoisen toiminnan välillä, jotta globaali kilpailukyky ei vaarannu. Tämän vuoksi tarvitaan nykyistä kattavampia vaikutusarvioita.

Useat jäsenmaat korostivat EU:n kauppapolitiikan avoimuuden merkitystä ja tukivat myös Mercosurin ja Meksikon kanssa saavutettuja neuvotteluratkaisuja. Kauppasopimuksilla tuetaan EU:n kilpailukykyä monipuolistamalla markkinoita ja toimitusketjuja. Kumppanuudet vahvistavat EU:n kriisinsietokykyä ja

ovat tarpeellisia EU:n etsiessä strategisia liittolaisia haastavassa geopoliittisessa tilanteessa. Tarvitaan muitakin kuin perinteisiä sopimuksia, kuten CTIP- ja muita kumppanuuksia esimerkiksi raaka-aineiden ja digitaalisen kaupan alalla. Noteerattiin lisäksi sääntely-yhteistyön merkitys.

Yksi jäsenmaa kritisoi komissiota investointien hyväksymistä koskevien viivästyksien vuoksi ja alleviivasi tarvetta suuremmille joustoille liittyen jäsenmaiden kahdenvälisiin investointisopimuksiin.

Suomi korosti EU:n kilpailukyvyn vahvistamisen olevan kiireellinen tehtävä; aika toimia on nyt. Kauppa- ja teollisuuspolitiikat on saatava toimimaan yhdessä paremmin. Tämä edellyttää holistista näkemystä ja parempaa koherenssia, jotta EU säilyy kilpailukykyisenä ja teknologisesti edistyneenä. EU:n globaali kilpailukyky edellyttää toimivaa sisämarkkinaa sekä tehokasta valtiontukipolitiikkaa. EU:n lainsäädäntätyössä tulee huomioida kauppapolitiikan tavoitteet nykyistä paremmin.

Jotta EU säilyy kilpailukykyisenä, tarvitsemme enemmän sopimuksia ja kumppanuuksia ja ylipäätään enemmän – ei vähemmän – kauppaa. Mercosur- ja Meksiko-neuvottelujen päättäminen ovat erinomaisia saavutuksia tässä suhteessa ja hyviä signaaleja. Diversifiointi kumppanuuksien avulla tukee EU:n taloudellista turvallisuutta.

Uusi kilpailukykykompassi on hyödyllinen keino ylittää teknologia- ja innovaatiokuilu; se pitäisi toimeenpanna tavalla, joka edistää koherenssia. Tämä tarkoittaa, että EU:n tulee olla avoin kaupalle ja että etsimme markkinaehtoisia ratkaisuja velkapohjaisten välineiden asemesta. EU:n tulee lisäksi ylläpitää vahvaa roolia globaalissa teknologiakilpailussa voidakseen vahvistaa kilpailukykyään. Tulisi keskittyä kolmeen asiaan:

1. vahvistetaan murrosteknologioita koskevaa tuotekehitysyhteistyötä samanmielisten kumppanien kanssa – sisäänpäin kääntyminen olisi väärä suunta;
2. puretaan teknologiatuotteita koskevia kaupan esteitä ja sovitaan yhteisistä standardeista ja;
3. huolehditaan toimitusvarmuudesta ja kriittisten raaka-aineiden ja teknologioiden saatavuudesta strategisten arvoketjujen toiminnan varmistamiseksi.

Euroopan ulkoasiainhallinto totesi, että kilpailukyky- ja turvallisuushaasteiden edellyttämien defensiivisten välineiden lisäksi tulee muistaa, että yhteistyön vahvistaminen luotettujen kumppanien kanssa kasvattaa myös EU:n kriisinsietokykyä. Tästä seuraa lisäksi turvallisuusetuja. Kauppapolitiikkaa ei siis tule käsittää vain suojautumisena uhkia vastaan, vaan se tulee nähdä laajemmin ja myönteisemmin. EUH totesi EU:ssa olevan valmisteilla suuri määrä huippukokouksia useiden kolmansien maiden kanssa. EUH tarjoutui kehittämään edustustojensa työtä, jotta ne voivat paremmin tukea varhaista konsultaatiota EU:n kestävyyssääntelyyn liittyen koherenssin varmistamiseksi.

Séjourné veti keskustelua yhteen painottamalla sisämarkkinoiden toiminnan merkitystä. Komission näkemys on, että sisämarkkinoiden kasvunäkymät ovat edelleen huomattavat – luultavasti paremmat kuin muualla. Tätä tullaan käymään tarkemmin läpi tulevassa sisämarkkinastrategiassa.

Teollisuuspolitiikan horisontaalinen ja vertikaalinen vahvistaminen eivät ole ristiriidassa eli mm. keskittyminen yksinkertaistamiseen, energian hintaan, julkisten hankintojen sääntöihin tai kriittisten raaka-aineiden hankintaan ei ole ristiriidassa sektoraalisten tukipakettien kanssa. Nämä ovat välttämättömiä, jos halutaan estää eurooppalaisen teollisuuden pohjan tuhoutuminen. Kemian-, teräs- ja autoteollisuus ovat strategisia sektoreita, joita olisi vaikea rakentaa uudelleen ja joiden menestys vaikuttaa moneen muuhun teollisuudenalaan. Eikä tuulipuistoja rakenneta ilman terästä tai tulevaisuuden teknologiaa saada ilman kemianteollisuutta. Sektorisuunnitelmia tullaan esittämään, jotta voidaan paremmin keskittyä eri sektoreiden ominaispiirteisiin. Lisäksi ylikapasiteettiin tarvitaan koherentti lähestymistapa, jotta EU-teollisuutta voidaan suojella.

Osana sisämarkkinastrategiaa ja erityisesti yksinkertaistamista komissio tulee esittämään useita omnibus-tekstejä, joilla EU-yrityksiltä poistetaan turhia raportointivaatimuksia; myös olemassa olevaan lainsäädäntöön puututaan. EU:n on oltava ketterä ja nopea vastauksessaan kilpailukykyhaasteisiin.

Šefčovič näki teollisuuspolitiikan ja kauppapolitiikan kolikon eri puolina; jäsenmaiden toive edistää koherenssia näiden välillä on kuultu selvästi. Šefčovič oli tyytyväinen puheenvuoroihin, joissa peräänkuulutettiin kunnianhimoisempaa kauppa-agendaa, ja komissio tekeekin työtä sen eteen, että sopimuksia saadaan aikaan – samalla tiedostaen maatalouteen liittyvät herkkyydet. EU tarvitsee lisää markkinoillepääsyä, joten kauppasuhteita tulee monipuolistaa edelleen.

Kaupansuojatoimien ketterään käyttöön ja autonomisiin toimiin liittyvät kommentit noteerattiin; komissio valmistelee ko. doktriinia, jossa tarkastellaan, ovatko EU:n nykyiset työkalut riittäviä ja riittävän teräviä. Tähän palataan myöhemmin.

On tärkeää tarkastella lähemmin EU:n sisäisiä toimia ja niiden ulkoisia vaikutuksia – koordinoida teollisuuspolitiikkaa ja kauppapolitiikkaa. Taistelu EU:n talouden puolesta on yhteinen.

Pj. alleviivasi tätä tarvetta, jotta EU pystyy vastaamaan globaaleihin haasteisiin ja vahvistamaan taloudellista turvallisuuttaan. Horisontaalista koordinaatiota sekä yhteiskokouksia tarvitaan jatkossakin.

2. Ehdokasmaiden integrointia yhteismarkkinaan tukevat arvoketjut

Työlounaalla ministerit keskustelivat siitä, miten kauppasopimukset auttavat integroimaan ehdokasmaat EU:n arvoketjuihin. Keskustelun pääviesti oli, että ei tarvitse odottaa liittymistä, vaan että välineet ovat jo käytössä; EU:n kauppasopimukset (DCFTA-sopimukset) ehdokasmaiden Ukrainan, Moldovan ja Georgian kanssa ovat innovatiivisia ja tukevat tavaroiden, palvelujen, investointien ja julkisten hankintojen vapauttamista mutta myös edellyttävät ehdokasmaiden sitoutuvan relevantteihin EU-lakeihin.

3. Transatlanttisen kumppanuuden tulevaisuus

Ministerit keskustelivat aiheesta rajoitetussa kokoonpanossa.

Suomi korosti tarvetta edistää positiivista agendaa Yhdysvaltojen uuden hallinnon suuntaan tariffiuhasta huolimatta; tulee etsiä mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä esimerkiksi kaupan helpottamiseksi tai vapauttamiseksi edelleen, teknologiassa ja sääntelyssä tai Kiinan suhteen. EU:n tulisi olla valmis esittämään kattava paketti asioista, joista voitaisiin käynnistää kahdenväliset neuvottelut. Samalla pitää olla valmis suojelemaan EU:ta Yhdysvaltojen rajoittavilta toimilta oikeasuhtaisesti ja kohdistetusti. EU:n yhtenäisyyttä tulee vaalia.

Suomen edustajat
UKKMI Ville Tavio, osp Tuomas Tapio, johtava asiantuntija Maija Palmu, ln Jussi Koskela

Asiakirjat

Liitteet

Viite